

СЛОВНИКОВІ МАТЕРІАЛИ

МАТЕРІАЛИ ДО СЛОВНИКА УКРАЇНСЬКИХ ПРИЗВИСК (ПРИЗВИСЬКА ЖИТЕЛІВ С. МИКОЛАЇВ РАДЕХІВСЬКОГО Р-НУ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛ.)

© Василь Яцій, 2008

Інститут української мови НАН України (Київ)
УДК 373.811.161.2.

У статті запропоновано словник прізвиськ, зафіксованих в одній із західноукраїнських говірок с. Миколаїв Радехівського р-ну Львівської обл. Разом із діалектним варіантом антропоніма стисло подано мотивацію особових назв.

Нині, на жаль, дослідники порівняно мало приділяють уваги вивченню одного з різновидів антропонімії – прізвиськам. На нашу думку, актуальність дослідження таких питань полягає насамперед у тому, що ці особові назви містять у собі багато цінної інформації як для ономаста та діалектолога (насамперед!), так і для соціолінгвіста, граматиста й почасти історика мови. На цій важливій особливості наголошує й О. Михальчук у розвідці «Особливості формування сучасних українських прізвиськ». Дослідниця акцентує увагу на тому, що «етимологію [прізвиськ. – В. Я.] ... слід пов'язувати зі специфікою мовлення першого носія. Це може стосуватися особливостей вимови окремого слова, звуків, вживання нетрадиційного виразу чи слова-паразита» [1: 325].

Матеріалом для нашої статті послуговували прізвиська жителів с. Миколаїв Радехівського р-ну Львівської обл. Записи особових назв проводилися протягом 2007–2008 рр. за особисто складеним питальником. До уваги взято всі без винятку оніми.

Австріяка, ч.¹ 'уродженець Львівської обл.'

Акадémік, ч. 'хлопець навчався у вузі'

Алекса, ч. 'від імені *Олексій*'

А́ша, ч. 'від імені *Василь*'

---

¹ Скороченням ч. та ж. зазначаємо стать носія прізвиська; *мн.* – форма множини.

Балáбушок, ч. (мотивація невідома)

Барáн, ч. 'чоловік любив розводити овець'

Ба́рдик, ч. 'від імені *Ба́ртко*'

Барилá, ч. (мотивація невідома)

Барилка, ч. (мотивація невідома)

Бачиха, ж. 'від прізвища прадіда *Бачко́*'

Білий, ч. 'чоловік із білим волоссям на голові'

Бóзю-Бóзю, ч. 'чоловік ненавмисне з'їв кашу, що була зварена для курчат, а коли він дізнався про це, то сказав: «*Бóзю-бóзю, що я нароби!*»'

Бóмбас, ч. (мотивація невідома)

Бóрис, ч. 'від імені *Борі́с*'

Брóня, ч. 'від прізвища *Бронкéвич*'

Бўвка, ч. 'чоловік на *бўлку* казав «*бўвка*»'

Ві́ничок, ч. 'чоловікові за часів колгоспу доводилося підмітати віником'

Ві́тик, ч. 'від імені *Ві́ктор*'

Вогéнь, ч. 'у молоді роки, коли чоловік грав у футбол, то кричав: «*Вогóнь!*»'

Вогóнь, ч. 'у молоді роки, коли чоловік грав у футбол, то кричав: «*Вогóнь!*»'

Воля́нік, ч. 'від прізвища *Воля́нік*'

Вуж, ч. (мотивація невідома)

Газ, ч. 'батько чоловіка возив колись газові балони'

Газовик, ч. 'батько чоловіка возив колись газові балони'

Газóй, ч. (мотивація невідома)

Галў́ха, ч. 'від прізвища *Галу́шко*'

Га́ля Бóрисова, ж. 'від імені *Борі́с* (жінку звати *Галі́на*)'

Гарáчка, ч. 'чоловік надзвичайно енергійний та «*гарячий*»'

Гóрняк, ч. (мотивація невідома)

Горобéць, ч. 'від прізвища *Воробéй*'

Госпóдар, ч. 'дуже працьовитий і хазяйновитий чоловік'

Гусь, ч. 'чоловік із довгою шиєю'

Гуцў́лка, ж. 'уродженка *Гуцульщини*'

Гавéнда, ч. (мотивація невідома)

Гедз, ч. (мотивація невідома)

Гéрбериха, ж. (мотивація невідома)

Гонь, ч. (мотивація невідома)

Демократ, ч. 'чоловік захоплюється політикою'
Деркачиха, ж. 'від дівочого прізвища *Деркач*'
Джала, ч. і ж. (мотивація невідома)
Джміль, ч. 'від іншого прізвиська *Джала* [див.]'
Дзвоняр, ч. 'чоловік працює дзвонарем у церкві'
Дзік, ч. 'енергійний чоловік любив часто лізти в бійку'
Дзісьо, ж. (мотивація невідома)
Дибушир, ч. 'неспокійний чоловік, у якого надміру енергії'
Директор, ч. 'чоловік працює на посаді директора школи'
Довгоносик, ч. 'дуже допитливий та «цікавий» чоловік з довгим носом'
Дуб, ч. 'від прізвища *Дубенський*'
Дядьку-Дядьку, ч. 'чоловік часто любив повторювати слова: «Дядьку-дядьку!»'

Ж-Ж, ч. (мотивація невідома)
Жи́рафа, ж. 'жінка з довгою шиєю'
Жора, ч. 'від імені *Ігор*'

Заболотний, ч. 'чоловік мешкав на території, що знаходилася за болотом'
Завичанка, ж. 'уродженка сусіднього села *Завідче* Радехівського р-ну Львівської обл.'
За́ць, ч. 'чоловік з великими двома передніми зубами'
За́я, ч. 'чоловік з великими двома передніми зубами'
Зе́ньо, ч. 'від імені *Зенівий*'
Зиска, ч. (мотивація невідома)

Іванець, ч. 'від імені *Іван*'

Ісько, ч. 'від прізвища *Іськів*'
Іщи́ха, ж. 'від прізвища *Іськів*'

Йопичка, ж. 'від прізвища *Йопик*'

Кабан, ч. 'повний чоловік'
Кабани́ха, ж. 'дружина чоловіка з прізвищем *Кабан* [див.]'
Ка́ва, ч. (мотивація невідома)
Каву́н, ч. (мотивація невідома)
Ка́зік, ч. 'від імені *Казимір*'
Касю́ня, ж. (мотивація невідома)

Кáчур, ч. (мотивація невідома)

Квáша, ч. 'чоловік з обвислою нижньою губою «відквасив губу»'

Кицька, ж. 'жінка, яка накульгує, а також своїм характером нагадує цю тварину'

Кіт, ч. 'чоловік з багатодітної сім'ї'

Князь, ч. 'поважний і себелюбний чоловік'

Кобель, ч. 'невисокий худий чоловік'

Козá, ж. 'дуже примхлива й вибаглива жінка'

Козéта, ж. 'дуже примхлива й вибаглива жінка'

Колядá, ч. (мотивація невідома)

Коти, мн. 'багатодітна сім'я'

Кравéць, ч. 'чоловік за професією кравець'

Крáвчик, ч. 'чоловік за професією кравець'

Ксéнькович, ч. 'від імені *Оксáна*'

Кúзя, ч. 'характер і поведінка чоловіка схожі до характеру та поведінки одного з героїв вітчизняного мультфільму'

Кúник, ч. (мотивація невідома)

Лáдик, ч. 'від імені *Володíмир*'

Лиман, ч. (мотивація невідома)

Лисачóк, ч. 'чоловік хитрий, як лис'

Льóбвік, ч. (мотивація невідома)

Лялька, ч. 'чоловік дуже любить красиво одягатися'

Мазіст, ч. 'чоловік першим у колгоспі отримав автомобіль МАЗ'

Макарóн, ч. 'від прізвища *Галу́шко*'

Максимéць, ч. 'від імені *Максiм*'

Мамúла, ч. 'надзвичайно спокійний і повільний чоловік'

Мандарин, ч. 'чоловік, у якого руде волосся'

Марина, ж. 'від імені *Марiя*'

Марися, ч. 'від імені *Марiя*'

Марлиня, ж. 'від імені *Марiя*: жінка дуже погано вимовляла це ім'я'

Мáрчиха, ж. 'від імені *Мáрко*'

Мацьóня, ж. 'дуже повна жінка'

Мацьóха, ж. 'дуже повна жінка'

Мéгер-Двáйцять, ч. 'дуже низького зросту чоловік'

Мéхаль, ч. (мотивація невідома)

Мешт, ч. (мотивація невідома)

Микóльця, ч. 'від імені *Микóла*'

Миронцо, ч. 'від імені *Мирон*'
Михалець, ч. 'від імені *Михайло*'
Мілей, ч. 'від прізвища *Милієв*'
Мйошт, ч. (мотивація невідома)
Москаль, ч. 'уродженець Волині'
Мох, ч. (мотивація невідома)
Муртас, ч. (мотивація невідома)
Муся, ч. (мотивація невідома)

Нізя, ж. (мотивація невідома)

Огень, ч. 'у молоді роки, коли чоловік грав у футбол, то кричав: «*Вогонь!*»'
Ольгіта, ж. 'від імені *Ольга*'
Ольо, ч. 'від імені *Олэг*'
Олюська, ж. 'від імені *Ольга*'
Орко Рижий, ч. 'чоловік з рудим волоссям на ім'я *Орест*'
Орко Хмара, ч. 'чоловік на ім'я *Орест* захоплюється політикою (від імені відомого політика *Степана Хмари*)'

Палащина, ж. 'від імені *Пелáгія*'
Палащица, ж. 'від імені *Пелáгія*'
Параня, ж. 'від імені *Параскєвія*'
Пердун, ч. 'чоловік часто пускав газу'
Петро Бачків, ч. 'можливо, перекручене прізвисько *Петро́ Бóгач* [див.]'
Петро́ Бóгач, ч. 'чоловік *Петро́* був дуже багатий'
Петрунь, ч. 'від імені *Петро́*'
Польвий, ч. 'чоловік мешкав за селом у полі'
Помідор, ч. 'повний чоловік із червоним обличчям'
Побик, ч. 'хлопець тільки-но став священником'
Побрик, ч. 'мотивація невідома'
Профсоюз, ч. 'чоловік очолював профспілкову організацію в часи колгоспу'
Пупець(-і), ч. (мн.) 'хлопець (хлопці) з багатодітної сім'ї'

Ромасиха, ж. 'від прізвиська *Рóмась* [див.]'
Рóмась, ч. (мотивація невідома)
Рудайчиха, ж. (мотивація невідома)

Самець, ч. 'від прізвища *Синовець*'
Сашу́н, ч. 'від імені *Олекса́ндр*'

- Святий**, ч. 'чоловік дуже часто відвідував церкву'
Секретарка, ж. 'жінка працювала секретарем у сільській Раді'
Сильо, ч. 'від імені *Васіль*'
Синóчок, ч. 'батьки називали сина-одинака *синочком*'
Слон, ч. 'міцної будови чоловік до того ж високий і неповороткий'
Слонь, ч. 'міцної будови чоловік до того ж високий і неповороткий'
Сбóйчиха, ж. (мотивація невідома)
Соловéй, ч. 'від прізвища *Соловéйчук*'
Сорóчиха, ж. (мотивація невідома)
Соснинський, ч. (мотивація невідома)
Стакán Стакáнович, ч. 'від імені та по батькові *Степán Степáнович*'
Ствол, ч. 'хлопець прийшов із війська'
Сьильо, ч. 'від імені *Васіль*'
Сюнь, ч. 'від імені *Олексáндр* > *Сáша*, *Сацу́нь*'
Сюсьта, ч. 'від прізвища *Шостáк* (чоловік вимовляв своє прізвище «Сюсьтáк»)'
Сява, ч. 'від імені *Ярослáв*'
Сянь, ч. 'від імені *Олексáндр*'
Сясько, ч. 'від імені *Ярослáв*'
- Табáка**, ч. (мотивація невідома)
Тамáра, ж. (мотивація невідома)
Тарафéля, ч. (мотивація невідома)
Татáрка, ж. 'уродженка Криму'
Толюнь Хи́ж, ч. 'від імені *Анатóлій* і прізвища *Хи́ж*'
Трéник, ч. (мотивація невідома)
- Ўхий**, ч. 'чоловік з настовбурченими вухами (клаповухий)'
Ўхін, ч. 'чоловік з настовбурченими вухами (клаповухий)'
- Філімо́н**, ч. 'від імені *Теофі́лій*'
Філя, ч. 'від імені *Теофі́лій*'
Фу́фля, ч. 'хлопець, якому погано давалася вимова свистячих звуків'
- Хаву́с**, ч. (мотивація невідома)
Хма́ра, ч. 'чоловік захоплюється політикою (від імені відомого політика *Степáна Хма́ри*)'
- Цвях**, ч. 'худий та високий чоловік'

Цвяшок, ч. 'худий та високий чоловік'

Цибўлька, ч. 'від прізвища *Чесноків*'

Цимбал, ч. (мотивація невідома)

Цбй, ч. 'чоловік на ім'я *Віктор*'

Цввок, ч. 'перекручене прізвисько *Цвях* [див.]'

Цьбця, ж. 'повна жінка'

Чама, ч. (мотивація невідома)

Часник, ч. 'від прізвища *Чесноків*'

Часничок, ч. 'від прізвища *Чесноків*'

Чепіга, ч. 'високий чоловік з довгими руками'

Черешняк, ч. 'чоловік любив їсти черешні'

Черняк, ч. (мотивація невідома)

Чёрний, ч. 'батько дружини був чорноволосим'

Чўдік, ч. 'від прізвища *Чудійович*'

Шабацило, ч. 'від прізвища *Шабацик*'

Швед, ч. (мотивація невідома)

Шило, ч. 'від прізвища *Ворошило*'

Шід, ч. (мотивація невідома)

Шламббн, ч. 'чоловік суне ногою (не згинається в коліні)'

Шмідт, ч. (мотивація невідома)

Шнек, ч. (мотивація невідома)

Шпіляк, ч. 'від прізвища *Шпільчак*'

Штанько, ч. (мотивація невідома)

Шўфля, ч. 'хлопець, якому погано давалася вимова свистячих звуків'

Ярмбла, ч. 'від імені *Ярмолій*'

Ясний, ч. 'чоловік із світлим волоссям'

Яцій Кривий, ч. 'чоловік із прізвиськом *Яцій*, у якого немає ноги'

Література

1. Михальчук О. Особливості формування сучасних українських прізвиськ // Науковий вісник Чернівецького університету: Зб. наук. праць. Слов'янська філологія / Наук. ред. Б.І. Бунчук. – Чернівці: Рута, 2007. – Вип. 356 – 359. – С. 325 – 328.